SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

Lausunto

13.10.2022

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

Asia: HE 177/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain muuttamisesta

Esityksen tausta ja tavoitteet

Tämän hallituksen esityksen keskeisimpänä tavoitteena on sukupuolten tasa-arvon edistäminen varhaiskasvatuksessa. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelmassa olevan kirjauksen mukaisesti esityksessä esitetään säädettäväksi velvoittavista tasa-arvosuunnitelmista myös varhaiskasvatuksessa. Voimassa oleva laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986, jäljempänä tasa-arvolaki) sisältää koulutuksen ja opetuksen osalta yleisen tasa-arvon edistämisvelvoitteen sekä tasa-arvosuunnitelman laatimisvelvoitteen. Olisi yhdenmukaista, että varhaiskasvatuksen tasa-arvosuunnittelusta säädettäisiin tasa-arvolaissa, jossa säädetään myös muista tasa-arvosuunnitelmista. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain muuttamisesta (HE 177/2022 vp) täydentäisi voimassa olevaa lainsäädäntöä siltä osin, että suunnitelmallinen tasa-arvotyö aloitettaisiin jo varhaiskasvatuksessa. Suunnitelmallinen tasa-arvotyö varhaiskasvatuksessa tavoittaisi laajasti lasten ikäluokkaa. Tasa-arvoisempi varhaiskasvatus, johon kuuluu myös tasa-arvosuunnittelu, turvaisi paremmin eri sukupuolille yhtäläisiä mahdollisuuksia jo varhaislapsuudessa, edistäisi osaltaan lasten turvallista kasvua ja kehitystä sekä ehkäisisi kiusaamista ja syrjintää. Esityksessä ehdotetuilla muutoksilla arvioidaan olevan myös pidempikantoisia myönteisiä vaikutuksia yksilöiden sekä yhteiskunnan tulevaisuuteen.

Esitetyt muutokset

Tasa-arvolakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että voimassa olevia koulutusta ja opetusta koskevia yleisiä tasa-arvon edistämissäännöksiä vastaavasti säädettäisiin myös varhaiskasvatuksen osalta (5 §). Lisäksi lakiin ehdotetaan uutta pykälää (5 b §), jossa säädettäisiin tasa-arvosuunnitteluvelvoitteesta varhaiskasvatuksessa. Tasa-arvosuunnitelmalla tarkoitetaan tässä toiminnallista tasa-arvosuunnitelmaa. Myös sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuvan syrjinnän ennaltaehkäisyä koskevat tasa-arvolain säännökset laajennettaisiin koskemaan varhaiskasvatusta (6 c §). Asiaan liittyvät niin sanotut valvontapykälät (18 - 21 §) ulotettaisiin myös koskemaan varhaiskasvatusta. Lakiin lisättäisiin myös varhaiskasvatuksen järjestäjän määritelmä (3 §).

Keskeistä on tasa-arvon suunnitelmallinen, jatkuva toteuttaminen ja edistäminen varhaiskasvatuksen arjessa osana kaikkea toimintaa ja lasten kohtaamista. Pitkälti kyse on toimintatapojen ja toimintakulttuurin muutoksesta sekä sukupuolisensitiivisyydestä. Tasa-arvosuunnitelma olisi työkalu käytännön toiminnan tueksi. Sen avulla varmistettaisiin, että tasa-arvotyötä tehdään järjestelmällisesti.[1]

[1] Vuonna 2016 sosiaali- ja terveysministeriö julkaisi selvityksen sukupuolten tasa-arvon edistämisestä varhaiskasvatuksessa, jossa korostetaan, että sukupuolten tasa-arvon toteutuminen varhaiskasvatuksessa vaatii pysyviä rakenteita. Selvityksen mukaan tasa-arvon tulisi myös kytkeytyä varhaiskasvatukseen tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti. Julkaisu on saatavissa osoitteessa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/75093.

Postiosoite **Postadress** **Postal Address**	**Käyntiosoite** **Besöksadress** **Office**	**Puhelin** **Telefon** **Telephone**	**Faksi** **Fax** **Fax**	**s-posti, internet** **e-post, internet** **e-mail, internet**
Sosiaali- ja terveysministeriö				
PL 33 00023 Valtioneuvosto	Meritullinkatu 8 Helsinki	0295 16001 +358 295 16001	02951 63415 +358 2951 63415	kirjaamo.stm@gov.fi stm.fi

Varhaiskasvatuksen järjestäjä ja palveluntuottaja vastaisivat siitä, että varhaiskasvatuksen toimipaikassa laadittaisiin vuosittain tasa-arvosuunnitelma yhteistyössä henkilöstön kanssa. Tasa-arvosuunnitelma olisi mahdollista tehdä myös osana muuta toimipaikan suunnitelmaa. Tasa-arvosuunnitelma voitaisiin laatia korkeintaan kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Esityksessä on otettu huomioon varhaiskasvatuksen eri toimintamuodot siten, että velvoite laatia toimipaikkakohtainen tasa-arvosuunnitelma koskisi päiväkotitoimintaa. Perhepäivähoidon ja kunnallisen avoimen varhaiskasvatuksen osalta kunta laatisi yhteistyössä alueensa toimijoiden kanssa toimijoille yhteiset tasa-arvosuunnitelmat siten, että perhepäivähoidon toimijoille olisi oma suunnitelmansa ja avoimen varhaiskasvatuksen toimijoille omansa.

Esityksen lähtökohtana on lapsen edun toteutuminen. Varhaiskasvatuslain 4 §:n mukaan varhaiskasvatusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja tuotettaessa ja siitä päätettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu. Tämä lähtökohta olisi myös ehdotetussa varhaiskasvatusta koskevassa tasa-arvolain sääntelyssä. Esityksessä ehdotetun mukaisesti lapsilla olisi mahdollisuus osallistua itseään koskeviin asioihin. Lapsille tulisi varata mahdollisuus osallistua tasa-arvosuunnitelman tekemiseen ja toteuttamiseen. Tässä tulisi ottaa huomioon lasten ikä ja kehitys. Osallistuminen voisi tapahtua esimerkiksi keskustelun ja leikin avulla. Tärkeää on huomata, että kyse on nimenomaisesti lasten oikeudesta, ei lasten velvollisuudesta.

Kustannukset

Valtion talousarvioesityksessä vuodelle 2023 on varhaiskasvatuksen tasa-arvosuunnitelmien laatimista varten varattu 188 000 euron suuruinen määräraha momentilla 28.90.30 (Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen, arviomääräraha). Kyseisellä momentilla varattu arviomääräraha on kokonaisuudessaan yhteensä 376 000 euroa, josta puolet (188 000 euroa) on tarkoitettu esitetyn tasa-arvolain muutoksen mukaisten varhaiskasvatuksen tasa-arvosuunnitelmien laatimiseen. (Toiset 188 000 euroa on tarkoitettu yhdenvertaisuuslain osittaisuudistuksen mukaisten varhaiskasvatuksen yhdenvertaisuussuunnitelmien laatimiseen.) Lisäksi on arvioitu, että jatkossa varhaiskasvatuksen tasa-arvosuunnitelmien päivittämisestä kunnille aiheutuvat vuosittaiset kustannukset olisivat noin 63 000 euroa/vuosi.

Valtion talousarvioesityksessä vuodelle 2023 on varattu tasa-arvovaltuutetun toimiston resurssien vahvistamista varten 45 000 euron suuruinen määräraha momentilla 25.01.03 (Oikeusministeriön yhteydessä toimivien viranomaisten toimintamenot, siirtomääräraha 2 v). Tasa-arvovaltuutetun tehtävät laajenisivat esityksessä ehdotetun mukaisesti varhaiskasvatukseen. Arvioitu lisäresurssitarve olisi 0,5 henkilötyövuotta.

Voimaantulo ja toimeenpano

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.6.2023.

Varhaiskasvatuksen tasa-arvosuunnitteluvelvoitteen tehokkaan toimeenpanon kannalta olisi erittäin tärkeää ja tarkoituksenmukaista, että varhaiskasvatustoimijoiden tueksi laadittaisiin opas tai muuta vastaavaa helposti saavutettavissa olevaa tietomateriaalia, jossa käsiteltäisiin käytännönläheisesti varhaiskasvatuksen tasa-arvosuunnittelua. Opetus- ja kulttuuriministeriö on varannut määrärahan varhaiskasvatuksen tasa-arvosuunnitteluvelvoitteen jalkauttamiseksi Opetushallituksen johdolla laadittavan tukimateriaalin toteuttamiseen.

Lausunnon kokoaja ja lisätietojen antaja:
Tanja Auvinen, johtaja
Työ- ja tasa-arvo-osasto, STM